

LUNA

TONJE MADSEN

Bacheloroppgaven

Barn som ikke leker med andre barn.

Children who do not play with other children.

3Blus

2014/2017

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Forord

Denne oppgaven er skrevet på vårparten det tredje året som barnehagelærerstudent. Oppgaven er skrevet i forbindelse med avslutning av studie ved Høgskolen i Innlandet, avdeling Hamar. Arbeidet med oppgaven var svært lærerikt og opplysende i forhold til mitt fremtidige arbeid med barn i en barnehage. Det har vært interessant å intervju ansatte i barnehagen for å tilgang til deres kunnskap rundt temaet. Det har vært spennende å få vite hvilke diskurser som preger våre holdninger og handlinger i forhold til det å arbeide med barn. Det at barn skal ha et best mulig barnehageliv er viktig for meg. Denne oppgaven har gjort det mulig for meg å øke kunnskapen min, om hvordan man best kan hjelpe barn som faller utenfor systemet.

Jeg vil takke min veileder Inger H. Svaland ved Høgskolen avd. Hamar, for nyttige råd og gode tilbakemeldinger.

«Ingen ville vel ønske å leve uten venner, selv om han hadde alle andre goder»

- *Aristoteles*

Innhold

FORORD	3
NORSK SAMMENDRAG	5
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)	6
1. INNLEDNING.....	7
1.1 VALG AV TEMA OG BAKGRUNN.....	7
1.2 PROBLEMSTILLING	7
2. TEORI	8
2.1 SOSIOKULTURELT LÆRINGSSYN	8
2.2 SOSIAL KOMPETANSE	9
2.3 LEKENS BETYDNING FOR BARNES UTVIKLING	10
2.4 ALENELEK	11
2.5 LÆRERNE ROLLE.....	12
2.6 INNEMILJØETS BETYDNING FOR BARNES LEK.....	13
3. METODE	15
3.1 UTVALG AV INFORMANTER.....	15
3.2 GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE.....	16
3.3 METODEKRITIKK.....	16
4. RESULTAT AV UNDERSØKELSEN OG DRØFTING	18
4.1 RAMMEPLANEN ER OPPTATT AV AT BARN SKAL LEKE, HAR DU NOEN TANKER RUNDT DET?	18
4.2 HVORDAN SER DU PÅ BARN SOM LEKER ALENE?.....	19
4.3 HVA SLAGS KUNNSKAPER HAR DU OM BARN SOM IKKE LEKER? ER DET NOEN KJENNETEGN VED BARN SOM IKKE LEKER?	21
4.4 HAR DU OBSERVERT ALENELEK, I SÅ FALL HVILKEN TYPE ALENELEK HAR DU SETT I BARNEHAGEN? FØLGESPØRSMÅL. LEKER DE MED NOE SPESIELT ELLER EN SPESIELL TYPE LEK?	23
4.5 HVORDAN HJELPER DERE BARN INN I LEKEN? HOLDNINGER, RUTINER.	23
4.6 PÅ HVILKEN MÅTE VIRKER DET FYSISKE MILJØET/ROMMET INN PÅ BARNES ALENELEK?	25
4.7 HAR DU BRUKT BEVIST PÅVIRKNING AV MILJØET FOR Å PÅVIRKE LEKEN OG DE SOM LEKER ALENE?	26
4.8 NÅR DU SER BARN SOM HAR GOD ELLER LITEN LEKEKOMPETANSE, SER DU FORSKJELL?	27
4.9 HVORDAN TROR DU BARNES MANGLENDE LEKEKOMPETANSE KAN PÅVIRKE BARNES UTVIKLING, SOSIALT OG PSYKISK?	28
AVSLUTNING	29
LITTERATURLISTE	32

Norsk sammendrag

Tittel: Barn som ikke leker med andre barn.	
Forfatter: Tonje Madsen	
År: 2017	Sider: 31
Emneord: Sosiokulturelt læringssyn, sosial kompetanse, lekens betydning, voksenrollen, alenelek.	
Sammendrag: <p>Tema for denne oppgaven er barnehagebarns alenelek. Målsetningen for undersøkelsen er å finne ut hva slags tanker og erfaringer barnehageansatte har, rundt barn som leker alene i barnegruppa. Hvilke årsaker tror de ligger bak aleneleken, og kan aleneleken bidra til noe positivt for barnet? Hvilke metoder bruker ansatte for å få barn som leker alene inn i det sosiale samspillet i barnegruppa? I dagens samfunn ser vi på sosialt samspill med andre som betydningsfullt for barns utvikling.</p> <p>Utgangspunktet for oppgaven er den sosiokulturelle teorien med Vigotsky som den ledende teoretikeren. Metoden som er brukt er kvalitativ forskningstilnærming. Jeg har valgt å bruke fire personer som informanter for å undersøke min problemstilling. Denne skriver jeg om senere i oppgaven.</p> <p>Resultatet viser at flere mener at de voksenes kompetanse og holdninger er viktig for at barna skal ha det bra i barnehagen. De rådende diskurser rundt barns alenelek er at barn kan lære noe av aleneleken, men den bør ikke foregå over lengre tid. Alle barn trenger vennskap og å lære seg interaksjon med andre barn. Det skaper et godt grunnlag for en god psykisk og fysisk helse.</p>	

Engelsk sammendrag (Abstract)

Title: Children who do not play with other children	
Author: Tonje Madsen	
Year: 2017	Pages: 31
Keywords: Socio-cultural view of learning, social competence, sense of play, adult role, nonsocial play.	
Summary: <p>The subject of this assignment is kindergarten children's nonsocial play. The aim of this study is to gather information about the thoughts and experiences adults in kindergarten have, regarding children's nonsocial play in the children's group settings. Specifically what reasons do they think are the reasons behind nonsocial play. Furthermore, can nonsocial play contribute to something positive for the child, and what methods do they implement to bring children who play alone, into the social interaction in the children's group. In today society, we look at social interaction with others as important to children's development.</p> <p>The starting point for this task is the socio-cultural theory of Vygotsky who is the leading theorist on this subject. The method used is qualitative research approach. I have chosen to use four persons as informants to research my topic. I will get back to this issue later in the assignment.</p> <p>Results show that many believe that the adult's competencies and attitudes are important for the children's well-being in the kindergarten. The prevailing discourse around nonsocial play, is that children can learn something from it, but it should be limited to short periods of time. Every child needs friendship and to learn how to interact with other children. This creates a firm foundation for good mental and physical health.</p>	

1. Innledning

Det å kunne ha et godt samspill med andre barn blir i vårt samfunn sett på som noe av det viktigste barn kan lære seg i barnehagen. Av ulike grunner er det ikke alltid lett for alle barn å lære seg de sosiale kodene som kreves for å være med i dette samspillet. Barna skal ofte tilbringe mange timer i uken i barnehagen. Det å ha et godt barnehageliv betyr mye for barns selvfølelse og mestringsfølelse. Denne oppgaven fokuserer på hva vi i dagens samfunn anser som egenskaper barn trenger for å kunne leke med andre barn. Den beskriver også hvordan voksenes holdninger og strategier virker inn på barns lekekompetanse.

1.1 Valg av tema og bakgrunn.

Jeg har valgt temaet barn som ikke leker med andre barn fordi jeg selv har sett hvor vanskelig disse barna har det i barnehagen på det sosiale plan. I vår moderne verden er det et viktig moment, at alle barn skal ha venner og noen å leke med. Jeg har selv fått beskjed som student at jeg må hjelpe barn inn i leken. Så har den ansatte gått uten å forklare meg hvordan jeg skal gjøre det. Av og til har jeg fått det til andre ganger ikke.

Det å hjelpe barn inn i leken kan være en langvarig prosess som ikke lar seg «fikse» av en student som er der en kort periode. Noen barn ønsker også kun å være sammen med en voksen. Dette ser barnehagen på som et problem i forhold til vår kulturs tenkning om at barn skal leke med andre barn. Jeg har valgt å begrense oppgaven til barn som er mellom 3-5 år. Jeg har valgt å ikke ta med barn med et fysisk handicap eller en psykisk utviklingshemning fordi de ofte får ekstra ressurser, og får dermed mye av den hjelpen de trenger.

1.2 Problemstilling

Fokuset i denne oppgaven er rettet mot hva slags kunnskaper, holdninger og erfaringer de voksne har på barns alenelek og hvordan de hjelper barn inn i leken. Vedeler (2007, s. 112) mener det å hjelpe barn til lek og sosial mestring og utvikling av sosial kompetanse, er et sentralt formål i all pedagogikk. Det finnes dessverre ingen enkel oppskrift på hvordan dette skal gjøres skriver Vedeler.

Problemstillingen lyder som følger: *Hvordan ser ansatte i barnehagene på barn som ikke leker med andre barn? På hvilken måte hjelper de barna inn i leken?*

2. Teori

«Bacheloroppgaven skal ha en teoretisk forankring som utgjør en vesentlig del av oppgaven, og studenten skal kontekstualisere oppgaven innenfor eksisterende kunnskap» (Bergsland & Jæger, 2014, s. 57). Thomassen (referert i Dalland, 2012, s. 134) skriver om teori «Den beskriver og begrunner regelmessige *sammenhenger* mellom fenomener og ordner fakta til et meningsfullt hele. Teorier utsier noe *allment*, noe som gjelder generelt, og som kan *forklare* eller *øke forståelsen* av et fenomen». I dette tilfellet ønsker jeg å fokusere på begreper som sosial kompetanse, alenelek samt lærerens rolle i barns utvikling, det pedagogiske miljøets betydning for barns utvikling, og lekens betydning for barns utvikling. Alle delene har innvirkning på hvordan barns lekekompetanse kan økes.

2.1 Sosiokulturelt læringssyn

Synet bygger på at læring skjer gjennom deltakelse med andre mennesker. Barn lærer og leker når de er sammen med andre. Vygotsky er en av de viktigste opphavsmennene til vårt syn på lek og læring i et *sosialt* samspill. Lev Semenovich Vygotsky levde for hundre år siden. Han jobbet som psykologisk og pedagogisk forsker. Sveitseren Piaget psykologiske teori om barns kognitive utvikling, samt franskmannen Durkheims sosiologiske teoretiske tanker om mennesker som er født sosiale i sin natur og sitt innhold, var en inspirasjon for han (Bråten, 1996, s. 17). Etter oktoberrevolusjonen i Russland hvor tusenvis av barn drev gatelangs uten skolegang som offer for borgerkrig, ønsket Vygotsky å finne ut hvordan han kunne rehabilitere barna. Disse barna representerte store medisinske, sosiale, psykologiske og pedagogiske problemer. Hans interesse for å undersøke barn med avvikende atferd og forstyrrende avvik ble sentralt i hans forskning. Hvordan kunne barna best rehabiliteres? (Bråten, s. 18).

Vygotsky mente at mennesker må forstås utfra historisk karakter. Mennesker har også en sosial dimensjon. Den sosiale egenskapen ved menneskers erfaringer og mellommenneskelig kommunikasjon fører til at individet kan ta opp i seg et stort forråd av andres erfaringer. Han mente at barn gjennom sosiale aktiviteter lærer seg å komme på et høyere psykologisk nivå. Det barn kan gjøre sammen med en voksen eller et større barn i dag, kan det gjøre alene i morgen. Dette ble kalt den nærmeste utviklingssonen (referert i Bråten, s. 22). Når barnet tilegner seg språk, vil de kunne utvikle en indre tale til seg selv, eller de snakker høyt til seg

selv. Barnas tale til seg selv vil være et redskap til å fastholde de inntrykkene de mottar. De blir i stand til å organisere verden rundt seg gjennom denne beviste tenkningen. De kan dermed planlegge sine handlinger. Det kan føre til større selvkontroll og selvregulering (Bråten, s. 50-53).

2.2 Sosial kompetanse

Ifølge *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2013) skal barn oppleve mestring og glede i et sosialt og kulturelt fellesskap. Barnehagen skal være et undrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Det står i rammeplanen at «sosial kompetanse handler om å kunne samhandle med andre i ulike situasjoner. Denne kompetansen uttrykkes og tilegnes av barn i samspill med hverandre og med voksne» (s. 29). Videre i rammeplanen står det at sosialt samspill (mestring) skjer gjennom hele dagen i alle situasjoner. Barn skal lære seg å mestre balansen mellom selvhevdelse og det å kunne se andres behov. Barn som er trygge i sosiale situasjoner vil respektere andre barn bedre og dette kan motvirke mobbing (s. 29).

Lamer (1997, s. 19) mener sosial kompetanse er det å mestre og lykkes i samspill med andre. Hvis barn mislykkes i den sosiale omgangen med andre vil det påvirke selvbildet, motivasjon og selvoppfatningen. Barn vil dermed gå glipp av mange gode erfaringer. Det å ha gode sosiale ferdigheter gjør at barn kan ta initiativ, fortsette, tilpasse seg andre, forstå turtakning og avslutte et samspill. Deltakerne i samspillet må være i stand til å tolke de andre verbalt og nonverbalt. I barnehager jobbes det med å øke barns sosiale kompetanse, og de ansatte bør gjøre foreldrene oppmerksomme på hvor viktig dette arbeidet er. Da kan foreldrene bli mere bevist på hvordan de selv kan jobbe med barnas sosiale kompetanse. Den gode barndommen for barnehagebarn går mye ut på å lykkes i forholdet til andre barn (Lamer, s. 22).

Sosial kompetanse blir beskrevet som nøkkelen til trivsel og fellesskapet i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2016, kapittel 5). Barn er født sosiale og kommuniserer med andre gjennom kroppsspråk, lyder og verbalt språk. Sosial kompetanse er å kunne kommunisere og samhandle godt med andre barn og voksne. Det å bli sett på som en venn av andre barn er viktig. Barna skal kunne hevde sin plass, men også tilpasse seg andre. Det å kunne tolke andres følelsesinntrykk er en del av det gode sosiale samspillet med andre.

Lamer (s. 19-22) mener at et samfunn i stadig endring øker presset på individene, også barn. Et krav er at barn skal ha en god barndom. Hun skriver at sosial kompetanse og mestring læres i alle situasjoner gjennom hele dagen i en barnehage. Barn lærer av hverandre og andre voksne. Barn lærer selvkontroll, prososial atferd, det å utvikle empati og ta roller, selvhevdelse og lek, glede og humor.

Befring (2016, s. 83) skriver at gjennom sosial læring utvikler barn kompetanse som gjør at de kan samhandle og være sensitive for det som skjer i fellesskap med andre. Det å mestre spilleregler gjør at barn får et harmonisk sosialt liv. Nykommere til miljøet eller de som kommer fra et annet land vil erfare at det kan være vanskelig å få innpass i miljøet. Sosial kompetanse går mye ut på å føle seg trygg i forhold til andre barn. Sosial læring skjer også i stor grad i hjemmet.

Drugli (2011, s. 199-201) skriver at barn må møtes med tillit og respekt av de voksne. De voksne i barnehagen må være sensitive og respondere positivt på barns adferd. Dette må til for å gi barn et positivt selvilde, som igjen vil virke positivt inn på barnas lek og interaksjon med hverandre.

Alle teoriene er enige om at det å inneha sosial kompetanse er viktig for et godt selvilde, og grunnlaget for god kommunikasjon med andre.

2.3 Lekens betydning for barns utvikling

I dagens samfunn anser vi leken som viktig for barns utvikling og læring. I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2013) står det at omsorg, lek, læring og danning skal danne et grunnlag for barns allsidige utvikling (s. 26). Studier har påvist at leken har stor innvirkning på barns trivsel og sosiale læring. Barn opplever en tilhørighet, selvstendighet og mestring når de leker. For å videreutvikle leken trenger de å føle at de mestrer den. Lek, læring og motivasjon griper inn i hverandre. Det som skjer i leken er på liksom, leken er uforpliktende og lite risikofylt (Lillemyr, 2014, s. 18). Barn prøver ut sin identitet gjennom leken. Sosial motivasjon er også en viktig faktor for å leke. «Mange mener sosial motivasjon er grunnleggende for motivasjon generelt» ifølge Trevarthen, 1979 (sitert i Rasmussen, 2014, s. 19).

«Like viktig som å leke er det å få være med å leke» (Öhman, s. 15). De ansatte i barnehagen har ansvar for lekeklima i barnegruppa, og derfor trenger de ansatte å være flinke til å

observere hvordan barna leker med hverandre, hvordan de samspiller med hverandre, hvordan de skaper sine lekeverdener og om de inviterer andre til å delta (Öhman, s. 15). Leken må drives videre og roller deles ut/tas, og barna bruker/ transformerer gjenstander (Öhman, s. 15).

«Gjennom lek får barn erfaringer som gir dem allsidige utviklingsmuligheter. Lek er viktig for blant annet utvikling av språk, motorikk, sosialt samspill og sosial kompetanse» (Lamer, 1997).

McArdle (2001, s. 2) skriver at det å leke er et viktig verktøy for emosjonell regulering. Denne regulerende funksjonen kan være tydelig også på små barn som samspiller med sine foreldre. Det er sannsynlig at dette samspillet har en terapeutisk effekt.

2.4 Alenelek

Luckey og Fabes (2005) har gjort undersøkelser om aktuell litteratur som omhandler barn som leker alene og ulike former for alenelek. Noen barn leker regelmessig med seg selv, noen leker alltid i grupper, og noen leker sammen med andre uten å delta direkte i sosial interaksjon med dem. I hvor stor grad barn engasjerer andre barn som lekepartnere varierer fra barn til barn. Maria Montessori mener man også skal legge vekt på egenaktiviteter og konsentrasjon for barn som selvkorrigerende hjelpemidler. Dette vil være en ressurs for lek og læring for barna (Befring, s. 55).

Barn som virker forstyrrende, ikke er delaktige eller har lav status i gruppa faller fort utenfor i leken. Dette er barn som ikke velger selv å stå utenfor leken (Folkman & Svedin, 2004, s. 15). Luckey og Fabes (2005, s. 67) skriver at barn som ikke leker med andre barn i lengden vil vekke bekymring. Det å leke alene blir sett på som det minst modne nivå når det gjelder lek. Rubin og Copland (referert i Luckey & Fabes, s. 67) har funnet ut at barn som trekker seg tilbake sosialt sett utvikler sosial angst, ensomhet, depresjon og negative følelser til seg selv. På den annen side har det også vist seg at ensom konstruktiv lek kan gi positive resultater for barn, bland annet når det gjelder emosjonell utvikling, fysiske ferdigheter og det å kunne leke uten å være avhengig av andre. Dette er igjen relatert til modenhet og uavhengighet. Noe alenelek kan derfor av forskere ses på som positivt. Ikke alle barn som velger å leke alene mangler sosiale ferdigheter som fører til optimal utvikling (Luckey & Fabes, s. 68).

2.5 Lærernes rolle

I barnehager kan man møte på holdninger som går ut på at barn med dårlige lekeferdigheter må styrkes på den individuelle utviklingen før de kan slippes ut i barnegruppa. Enerom hvor disse barna får oppfølging av en voksen, kan fort være med på å stigmatisere barna.

Hensikten er at voksne ønsker å lære dem lekekodene så de kan ha noe å bidra med i lek og samspill med andre unger (Bonnevie & Pålerud, 1998, s. 135). Bonnevie og Pålerud (s. 55) skriver at pedagogisk leder har ansvar for alle barna på avdelingen hvor de jobber, og særlig ansvar for barn med ulike behov. Hun/han har forpliktelser til å bruke ressursene de har på en hensiktsmessig måte. Disse ressursene innebærer enkeltbarn, barnegruppa, foreldre, personalet, materialer, lokaler, uteområder og nærmiljø.

«Lærerne som omgir barna, har som oppgave å forme et stimulerende lekemiljø sammen med dem, og ta ansvar for at det dannes et positivt lekeklima» (Öhman, 2012, s. 15). Det å danne et godt lekemiljø handler om å stadfeste og støtte lek, ta vare på barns lekeerfaringer og gi dem nye ideer og innspill til å leke videre. Stoffet vi bruker i barns lek kan være å dra på oppdagelsesferd utenfor barnehagen, ha andre mennesker på besøk å fortelle historier. (Öhman, s. 15). Lærerne hjelper barn å leke, utvikle fantasi og bidrar til metoder for bedre tilknytning til andre barn (Öhman, s. 15)

Bae (2016) skriver om å se barnet som subjekt. I et psykologisk perspektiv betyr det å anerkjenne individets rettigheter i forhold til sin egen opplevelsesverden. God selvfølelse og trygghet er viktig for barnet for at det skal utvikle seg til et individ uten mentale forstyrrelser, kontaktløshet og svekket selvfølelse (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 3). Kontakten med voksne i barnehagen må være en positiv opplevelse for barna. Pedersen og Hysing (2002, s. 9) skriver om kvaliteten på samspillet mellom voksne og barn som betydningsfullt for barns trivsel i barnehagen. Varme relasjoner mellom barn og voksne er viktig. Den ligner mye på foreldre/barn relasjonen, men har samtidig en profesjonell side. De voksne må vise stor respekt for å lytte til barna, respondere positivt på barns henvendelser, kunne røre ved dem, ha øyekontakt og kunne sette seg ned på deres nivå. Demokrati og medvirkning er viktige faktorer i dette samspillet. Barn skal selv få anledning til å ta avgjørelser og gjennomføre dem. Barn skal oppmuntres til selvstendighet. Folkmann og

Svedin (s. 23-24) mener også at den sosiale leken vokser fram gjennom barnets relasjon med voksne. Skal barn tørre å leke med andre barn må de opparbeide seg et tillitsforhold til de voksne i barnehagen. Det er viktig at voksne viser barna at de er tilstede der for dem og ikke «flyr rundt» for å gjøre andre ting hele tiden. Osnes, Skaug og Kaarby (2010, s. 40) skriver om aktiviteter som voksne kan gjøre sammen med barna i barnehagen. De voksne må være bevisst på sin egen væremåte og hvilken rolle de voksne inntar i samspill med barna. For å bli en god voksenleker, trenger voksne kunnskaper om barn. De voksne må være med fullt og helt i leken. Hvis de voksne ikke selv er engasjerte i leken vil det smitte over på barna.

2.6 Innemiljøets betydning for barns lek.

Rommets utforming og materialene i rommet har stor betydning for hvordan barna leker.

Hvordan rommet er tilrettelagt for lek og læring er viktig. Maria Montessori (referert i

Moser, 2012) var opptatt av at møbler, materialer og aktiviteter skulle tilpasses barna.

Friedrich Frøbel (referert i Moser, 2012) var opptatt at materialene barna skulle leke med

også skulle ha en pedagogisk side, for eksempel skulle materialenes form og flater lære

barna matematikk. Barnas frie lek var det viktigste, men de kunne også lære noe av lekenes

utforming. Moser stiller spørsmål om rommet er utformet på en slik måte at det innbyr til å

aktivere barns lekekompetanse. Rommets organisering har innvirkning på barns

medvirkning, og hvordan barn leker og lærer i barnehagen. Den estetiske opplevelsen som

varierer fra barn til barn er også en faktor som innvirker på barns lekekompetanse.

For å skape et spennende lekemiljø må pedagogene observere hvordan og hva barn gjør.

Noen observasjonsspørsmål til nytte for dette formålet er. «Hva og hvor leker/møtes barna?

Hvilket materiale benytter barna? Hva snakker barna om? Hva gjør meg nysgjerrig?» (Åberg

& Taguchi, 2006, s. 33). Hva som opptar barn vil være i stadig forandring. De voksne må

hele tiden observere for å få med seg barnas nye interesser, og om miljøet stimulerer dem.

Nordin-Hultman (2004) skriver hvordan voksne med sitt helhetlige syn på barn, relaterer

mulig problemer et barn har til barnet selv. Derfor ser ikke voksne at det pedagogiske

miljøet, materialer og organiseringen av det fysiske miljøet spiller inn på barnas interesser og

oppførsel. Det fysiske miljøet spiller en stor rolle for om barn har muligheter til å leke, lære

og utvikle seg. Materialene som er der må også gjøres mer tilgjengelig for barna, ikke stues

bort i skap. Videre skriver hun at det finnes lite materialer med naturvitenskapelig og teknisk

orientering. Det vil si at det finnes få muligheter til eksperimentering og prøve og feile-

innslag i barnas lek og aktiviteter. Barna mangler også verktøy til å bedrive aktivitetene. Det å kunne undersøke ved hjelp av hendene er begrenset. Voksne må utforme rommet på en slik måte at det innbyr til å stimulere barnas lekeferdigheter. I tillegg er det viktig å få barna til å konsentrere seg og vekke deres interesse. Materialene bør invitere til lek, undersøkelser, prøving, feiling og eksperimentering. Annet tilleggsinnhold finnes i materialenes evne til å gi respons og gjøre barna observante på ulikheter og relasjoner.

Åberg og Taguchi (2006) mener også at man kan bruke miljøet som en faktor for å fremme interesse og ferdigheter hos barn. De kaller rommet for den tredje pedagog.

3. Metode

«En metode er en fremgangsmåte, et middel for å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Aubert, 1985, gjengitt i Dalland, 2012, s. 110).

For å få svar på min problemstilling har jeg valgt å bruke intervju som metode for å samle inn data som er relevant for min forskning. Intervju faller innenfor en kvalitativ metode. En kvalitativ metode brukes når man ønsker å oppnå et resultat som er generalisert (allment nyttig). «De kvalitative metodene tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle» (Dalland, 2012, s. 112). Metoden ønsker ikke å undersøke alle, men heller satse på et utvalg av mennesker for å spørre dem om hva de synes om det aktuelle temaet. «Kvalitativ forskning er ofte også induktiv. Det vil si at en trekker slutninger fra det enkelte/spesielle til det allmenne» (Løkken & Søbstad, 1995, s. 35). Den informasjonen man samler inn fører til en konklusjon og dannelse av en teori. Erfaringene man gjør seg er viktigere enn forhåndsantakelser (Løkken & Søbstad, s. 35).

Jeg har valgt å bruke intervju og kvalitativ metode. Dette for å få en dypere forståelse og innsikt i hvordan vi som barnehagelærere kan støtte barn i deres utfordringer og mestringsfølelse ved det å kunne leke og ha interaksjon med andre barn. Jeg valgte å intervju en og en slik at intervjuobjektene kunne reflektere rundt og gjøre rede for sine tanker, meninger og erfaringer om temaet. Med intervjuene ønsket jeg å erverve meg kunnskaper som ville lede til en større forståelse for temaet. Ikke minst hvordan jeg selv kan jobbe med dette når jeg blir ferdig utlært barnehagelærer.

3.1 Utvalg av informanter

Jeg har valgt å intervju tre pedagogiske ledere og en fagarbeider ved to forskjellige barnehager. Det var ikke så lett å få satt av tid til intervjuene. Hverdagen deres er hektisk. Jeg ønsket å undersøke problemstillingen som er:

- Hvordan ser ansatte i barnehagene på barn som ikke leker med andre barn
- På hvilken måte hjelper de barna inn i leken

Jeg synes det er viktig å ikke bare spørre pedagogiske ledere om problemstillingen, fordi jeg mener temaet bør være almen kunnskap i barnehagen. Jeg har ikke jobbet i noen av barnehagene. Jeg følte at jeg allerede hadde fått litt kjennskap til holdninger og kunnskaper om barns lekekompetanse i de barnehagene jeg hadde vært utplassert i. Som nevnt innledningsvis, har jeg vært utplassert i en barnehage hvor de hadde tre barn som trengte ekstra hjelp med å lære seg lekekodene. Jeg opplevde det som utfordrende på dette tidspunktet i min utdanning å vite hvordan jeg skulle kunne hjelpe disse barna.

3.2 Gjennomføring av intervjuene.

I forkant av intervjuene hadde jeg gått gjennom temaet og utformet spørsmål i samarbeid med min veileder. Jeg sendte mail til styrerne med forespørsel om intervju, og la ved spørsmålene slik at de kunne være forberedt. Svarene ble ikke spilt inn, men notert ned underveis.

Intervjuene fant sted over to dager og hvert intervju tok ca. 30 minutter. I den første barnehagen ble en fagarbeider og en pedagogisk leder intervjuet, og disse hadde ikke lest spørsmålene på forhånd. Under intervjuene satt vi ved et bord, og følte jeg fikk god kontakt med intervjuobjektene. Det at jeg noterte underveis gjorde at jeg ikke hadde konstant øyekontakt med intervjuobjektene. Det å ha konstant øyekontakt kan være forstyrrende. Jeg prøvde å unngå i størst mulig grad å påvirke intervjuobjektene. Dagen etter var jeg i en annen barnehage og intervjuet to relativt nyutdannede pedagogiske ledere. Prosedyren fra den første intervjurunden ble gjentatt.

Intervjuobjektene er anonymisert i oppgaven av etiske årsaker. Det er heller ikke relevant for oppgaven. I § 20 i barnehageloven står det «For virksomheter etter denne lov gjelder reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§13 til 13f tilsvarende». Forvaltningsloven § 13e handler i hovedsak om taushetsplikten som er knyttet opp mot forskning i barnehagen. Forskeren skal beskytte de opplysninger som er gitt under forskning, og derfor ble ikke intervjuene tatt opp og intervjuobjektene er anonymisert, i.e. ped. leder 1, 2 og 3 eller fagarbeider.

3.3 Metodekritikk

I denne oppgaven vil konklusjonene jeg kommer med bygge på informasjon jeg fikk under intervjuene samt vitenskapsdata jeg har tilegnet meg fra ulike kilder. Det grunnleggende

spørsmål i vitenskapsteori er «Kan vi vite noe som helst, eller er alle sannheter relative» Thuren, 1993 (sitert i Løkken & Søbstad, 2006, s. 26).

Når man intervjuer andre vil visse faktorer influere kvaliteten på den innsamlede informasjonen. «Vi er selv en del av den virkelighet vi vil studere. Da kan man rett og slett ikke klare å forholde seg objektivt, upartisk og uengasjert til menneskelige eller menneskeskapte fenomener» (Hedegaard, 1991, gjengitt i Løkken & Søbstad, 2006, s. 29). Med andre ord vil det ikke være mulig å trekke bastante slutninger, men ved å undersøke gjeldende problemstilling vil jeg likevel komme nærmere et svar på spørsmålene.

4. Resultat av undersøkelsen og drøfting

Problemstillingen er:

1. Hvordan ser de ansatte i barnehagen på barn som ikke leker med andre barn
2. På hvilken måte hjelper de barna inn i leken

I dette kapittelet presenteres resultatet av min undersøkelse og drøfting i forhold til de ulike spørsmålene i intervjuguiden. Dette plasseres i underkapitler. Dette gjør jeg for å unngå gjentakelser av sitater, og for å lette lesbarheten. Jeg presenterer først resultatene, etterfulgt av drøfting før jeg går videre til neste punkt.

Informantene har fått stillingstitler og nummer for å skille dem fra hverandre. Mine informanter er:

- Fagarbeider med to års erfaring fra barnehage.
- Pedagogisk leder 1. med 17 års erfaring som pedagogisk leder.
- Pedagogisk leder 2. med 1 års erfaring som pedagogisk leder.
- Pedagogisk leder 3. med 4 års erfaring fra barnehage.

4.1 Rammeplanen er opptatt av at barn skal leke, har du noen tanker rundt det?

Resultat:

Fagarbeideren mente det var viktig at barn lekte sammen, uten at det ble videre utdypet.

Pedagogisk leder 1 mente det skjer mye læring gjennom lek både sosialt og faglig.

Rammeplanen sier også at lek, omsorg, danning og læring skal skje i et helhetlig perspektiv.

Pedagogisk leder 2 mente at den nye rammeplanen som er under bearbeiding legger for lite vekt på leken og for mye på læring. Leken er det viktigste, fordi barn lærer mye under lek.

Leken er den viktigste læreformen for barn.

Pedagogisk leder 3 er enig i at lek er det viktigste for barna. Gjennom leken kan de leke ut ting de har opplevd. Har de opplevd noe dramatisk som for eksempel en brannøvelse, kan de bearbeide det senere gjennom lek.

Drøfting:

Det var tydelig for meg at de med høyskoleutdanning visste mer om rammeplanen og hvorfor rammeplanen la vekt på lek enn fagarbeideren. Dette har jeg selv erfart i en barnehage, at assistentene ikke er så godt informert om rammeplanen som de pedagogiske lederne. Pedagogisk leder 3 påpeker at lek for barn har en terapeutisk effekt. Sutton-Smith (referert i Øksnes, 2010, s. 26) skriver at de fleste pedagoger har et sterkt behov for å knytte leken opp mot noe som har med utvikling av barnet å gjøre, istedenfor å fokusere på gleden og fornøyelsen ved å leke. Pedagoger er opptatt av fordeler og positive funksjoner for barnas utvikling. Henricks, (referert i Øksnes, 2010, s. 26) mener dette synspunktet kommer fra kognitive studier og utviklingspsykologiske studier. Piaget, Vygotsky og Erikson er representanter for dette synet. Kartleggingsmetoder i barnehagen baserer seg i stor grad på disse studiene. Hva som anses som normalt for barna har sitt utspring i disse teoriene. Frost (sitert i Øksnes, s. 26) «hevder at aktiv, kreativ og sosial, fysisk, problemløsende lek er essensiell for kognitiv, sosial, fysisk og emosjonell utvikling; den bidrar til god helse og velvære, kreativitet, arbeid i grupper, takle utfordringer og hjerneutvikling». Med andre ord den frie spontane leken er særdeles viktig for barns utvikling.

Rammeplanen som vektlegger et helhetlig læringssyn hvor dannelse, omsorg, lek og læring skal gå hånd i hånd er det viktigste styringsdokumentet for innholdet i barnehagen. Vi er også pålagt gjennom internasjonale lover som FNs barnekonvensjon å legge vekt på barnets rett til og behov for lek. Det står at leken er et av de trekkene som kjennetegner barndommen i de første leveårene. Gjennom leken utformer og utfordrer barna sine evner og anlegg, slik at de utvikler seg hele tiden, gjennom samspill med andre eller alene (Öhman, 2011, s. 30).

4.2 Hvordan ser du på barn som leker alene?

Resultat:

Fagarbeider svarte at det er både positive og negative sider ved alenelek. Alenelek er en lek hvor barn er i stand til å finne på noe selv.

Pedagogisk leder 1 svarte at det kommer an på om barn leker alene hele tiden. Barn kan godt leke alene, men skjer det hele tiden må de voksne komme på banen.

Pedagogisk leder 2 svarte at mine tanker rundt alenelek er at man må se helhetsbildet for barnet. Barn skal ikke leke alene hele tiden. Det er viktig at de får den sosiale erfaringen de trenger ved å leke med andre barn.

Pedagogisk leder 3. svarte at noen barn leker alene. Noen velger å trekke seg unna de andre barna. Det er viktig å få med seg disse ungene i leken. I leken lærer de seg samspill og vennskap. De lærer å takle medgang og motgang.

Drøfting:

Alle mener barn skal få leke alene, uten at det skal vekke for mye bekymring. Derimot må man se an situasjonen og barnet. Hvis barnet leker for mye alene bør det ringe en varselbjelle. Gjennom *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2013) står det at barnehagen skal i samarbeid og overenstemmelse med hjemmet ivareta barnets behov for omsorg og lek. Barnehagen skal gi barna et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste (s. 9). Intervjuobjektene mener det er til barns beste å inneha den ferdigheten at de kan leke med andre barn. Det ligger mye omsorg, læring og danning i at barn skal lære seg å sosialiseres med andre barn. Hvis de ansatte passivt ser på at barn aldri leker med andre barn vil det være omsorgssvikt fra barnehagens side.

Videre står det i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2013) at barnehagen skal støtte og ta hensyn til enkeltbarn samt å gi barna trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger (s. 9). En del forskning som er nevnt tidligere i oppgaven, trekker den konklusjonen at alenelek kan være bra fordi barn utvikler en selvstendig tenkning og lærer seg å kunne leke selvstendig. Luckey og Fabes (2005) skriver at barn som ønsker å leke alene må respekteres. Bråten (1996) skriver at både alenelek og lek sammen med andre blir sett på som verdifullt av Vygotsky. Han mener også at det er det så mange positive sider ved å leke med andre at alle barn må få mulighet til dette. Det er den voksnes oppgave å observere barns lek og gripe inn hvis barn har problemer med å leke med andre.

4.3 Hva slags kunnskaper har du om barn som ikke leker? Er det noen kjennetegn ved barn som ikke leker?

Resultat:

Fagarbeider svarte at grunnen til at barn ikke leker med andre er at de ikke kommer inn i leken. Noen kan være redde for de andre ungene. Barn refererer til hverandre som snille eller slemme. Noen barn kan se på andre som litt skumle å leke med.

Pedagog 1 svarte at hun hadde lært lite på skolen hvordan jeg skal hjelpe barn inn i leken. Jeg har erfart i barnehagen av ungene og kollegaer hvordan barn skal hjelpes. Jeg har ikke noe teorikunnskap om dette.

Pedagog 2 svarte at hun ikke har mye kunnskap om barn som ikke leker, men jeg ser de som ikke leker med andre barn. Det kan ofte være andre årsaker som hjemmeforhold. I en barnehage er det et blandet miljø. Det kan være fysiske utfordringer barna ikke mestrer, samt den kognitive utviklingen deres.

Pedagog 3 svarte at hun ikke har kjempestor kunnskap om det. Det er noen barn vi kaller vandrerere. Så er det noen som forstyrrer leken til andre, og noen mangler lekekompetanse. Noen har ikke venner i barnehagen.

Min konklusjon av det intervjuobjektene svarte er at de ser de barna som ikke leker, men kunne trengt mer bakenforliggende kunnskaper om hvorfor de ikke leker. Dette kan selvfølgelig være vanskelig fordi man trenger kunnskaper om hjemmet til barna, og deres tilknytning til foreldrene. Spesialpedagoger og ekstra ressurser må ofte settes inn for å hjelpe disse barna.

Drøfting:

Når det gjelder barn som er 3-4 år har blant annet LaFreniere (referert i Pedersen og Hysing, s. 11) avdekket at barn med trygg tilknytning har færre atferdsproblemer enn barn med mindre trygg tilknytning. Barn med trygg tilknytning er mer sosialt kompetente og mer følelsesmessig sunne. Disse barna har en bedre evne til å kunne kontrollere følelsene og

temperamentet sitt. De har også en bedre utviklet selvfølelse. Det kan tyde på, men ikke slås fast, at mangelfull tilknytning samsvarer med lavere sosial kompetanse.

Spirvack, Platt og Shure (referert i Pedersen & Hysing, 2001, s. 12) har gjort observasjoner på hva som kjennetegner de «populære» barnas leke og sosiale kompetanse.

- De hadde øyekontakt med barna de lekte/snakket med
- Viste tydelig hvilke barn de henvendte seg til
- Kontaktet flere barn samtidig, og viste alle interesse
- Foretrakk ingen fremfor andre, responderte på alle forespørsler
- Forstod hvordan leken skulle lekes
- Hadde god sosial kompetanse, hvor de var fleksible ovenfor andre barn
- De brukte fantasien mye, og tilpasset seg den andre parten

Dette kan jeg si meg enig i bortsett fra at de henvender seg like mye til alle. Alle barn har sine favoritter både blant voksne og barn.

De «upopulære» lekekameratene kan kjennetegnes ved de motsatte trekk. Folkman og Svedin (2004) har vært med på et ett-årig forskningsprosjekt, hvor de har observert barn som ikke leker med andre. Faktorer de påpeker ved barna er at:

- de ikke «skjønner» seg på lek
- de enser ikke omverdenen fordi de er opptatt med sin egen lek
- de kan være for rastløse til å leke
- de kan være for usikre til å leke
- de er for stille og sjenerte
- de kan bare leke en lek
- de synes andre barn er forstyrrende og slitsomme
- de bråker for mye for de andre barna

Det er gjennom observasjoner av barna at ansatte i barnehagen kan finne ut hva slags egenskaper de kan jobbe med for å øke barnas lekekompetanse. Jeg har selv observert i en barnehage hvordan andre barn forsvinner fra leken, når den som sitter ved siden av dem ikke kan lekekodene. Noen barn dytter vekk andre barn som en strategi, fordi de ønsker å få den voksne for seg selv.

4.4 Har du observert alenelek, i så fall hvilken type alenelek har du sett i barnehagen? Følgespørsmål. Leker de med noe spesielt eller en spesiell type lek?

Resultat:

Alle intervjuobjektene hadde observert alenelek i barnehagen. Når det gjelder hvilke gjenstander de leker med, svarte de dyr eller biler eller de kunne lese en bok alene. Ute kan de leke med kongler, pinner eller andre ting de finner i naturen. Noen av dem som ikke leker med andre barn, vil kun være sammen med de voksne. Noen barn leker med fantasivenner, eller snakker til dukker eller bamser. Pedagog 3 svarte at de barna som ikke lekte med de andre gjorde som de fikk beskjed om av de voksne. Noen av barna som ikke lekte med andre barn kunne leke ved siden av de andre uten å delta direkte i leken. Puslespill, modellkitt, legobygging og det å perle er eksempler på aktiviteter hvor barn bare sitter ved siden av hverandre og leker.

Drøfting:

Parallelek foregår i stor grad blant de minste barna, etter hvert som de blir eldre er det mye rollelek, konstruksjonslek og fantasilek som er vanlig. Når barna er ca. tre år forventes det at de skal kunne gå over til å leke med andre i blant annet rollelek. Det kan vekke bekymring hvis de ikke gjør det. På den annen side har det vist seg at det å ha fantasivenner kan betraktes som noe stimulerende og interessant. Det å ha fantasivenner kan få barn til å sette ord på følelser og hjelpe dem til å håndtere vanskeligheter (Öhman, 2011, s. 203).

4.5 Hvordan hjelper dere barn inn i leken? Holdninger, rutiner.

Resultat:

Fagarbeideren svarte at vi hjelper barna inn i leken ved å ta ungene bort til andre som leker. Barna hjelper hverandre inn i leken. Ikke alle er like flinke til å hjelpe andre inn i leken. Jeg har også opplevd at andre voksne har hjulpet barn inn i leken.

Pedagog 1. svarte at vi prøver å gi barna fellesopplevelser som en del av handlingsarbeidet. Vi voksne er med i leken på barnas premisser. Vi har ingen skrevne rutiner på hvordan vi skal hjelpe barn inn i leken. Vi har observert hvordan spesialpedagoger forsøker å hjelpe barn inn i leken, og hvordan de kommuniserer med barna. Av og til kan det ta lang tid før lekeferdighetene er på plass.

Pedagog 2 svarte at vi voksne er med som lekekamerater. Voksne må være aktivt med i leken. Ingen barn skal være utenfor.

Pedagog 3 svarte at vi arrangerer lekegrupper med 2-3 barn, vi tar dem med ut av avdelingen. Barn skal sammen oppleve mestring og finne noe felles å leke med. Vi gjør dette tre ganger i uka. Det er alltid en voksen i rommet hvor ungene leker. Det kan være språkproblemer som gjør at de er med i lekegrupper. Når det gjelder holdninger til barn må de voksne jobbe med sitt syn på enkeltbarn. Noen barn får man bedre kjemi med. Alle barn er like mye verd og alle ansatte må jobbe med å se alle barna i løpet av dagen. Vi bruker et program/skjema hvor vi fargelegger bak navnet til alle barna for å «se» hvor mye vi er sammen med eller observerer hvert enkelt barn i løpet av dagen. Dette skjemaet brukes også for å kartlegge våre egne holdninger til enkeltbarn. Skjemaet er utviklet av pedagog Kari Pape.

Drøfting

I barnehagen er det et mangfold blant barna og det krever varierte aktiviteter som skal fange opp alle interessene hos barna. Disse aktivitetene er godt egnet for den talespråklige og psykososiale læringen (Befring, s. 53). Pedagog 1 og 3 påpeker bruken av lekegrupper og varierte aktiviteter inne og ute. Dette er i tråd med Befrings uttalelser.

Når det gjelder voksnes holdninger til barn er det viktig at hver voksen har kunnskaper om, og er i stand til å ha et selvkritisk syn på sine egne holdninger til enkeltbarn. Bae (2016) skriver at flere tusen barn som går i barnehagene blir berørt av det som skjer i barnehagen både på godt og vondt. Det er viktig å se med argusøyne på hvordan barna blir møtt i barnehagen. Blir de møtt på en lite forståelsesfull måte vil det få konsekvenser for barna og deres familie, og i neste omgang samfunnet.

Det har skjedd en endring i samfunnet når det gjelder barnesyn. Dagens barn blir sett på som subjekter, hvor barndommen har stor egenverdi. Samfunnet er ikke bare opptatt av hva barn skal bli, men hva de er her og nå. De er ikke bare tomme tavler som trenger påfyll fra de

voksne skriver Dahlberg, Moss & Pence (referert i Askland & Sataøen, s. 13). James mfl. (referert i Askland og Sataøen, 2013, s. 13) beskriver barnet som sosialt kompetent. Barnet skal ikke bare utvikles til å bli en voksen, barndommen har egenverdi og barna er kompetente til å delta i sin egen verden. I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2013) står det at det skjer spontan kommunikasjon mellom barn når de får rike felles opplevelser og del i kunnskap på mange områder. Det er en forutsetning for at det skal bli god lek og samspill mellom barna (s. 32-33).

4.6 På hvilken måte virker det fysiske miljøet/rommet inn på barns alenelek?

Resultat

Fagarbeider svarte at utearealet er bra. Inne har vi et lekekjøkken som ligner på det man har i et vanlig hjem. De skal få følelsen av at barnehagen ligner på et trygt hjem. Puterommet byttes ut med andre ting annen hver måned, for å skape et nytt spennende rom. Dessuten foregår det litt hard lek på puterommet. Når det gjelder størrelsen på rommet er det litt opp og ned når det gjelder lekekompetansen. Det er ikke så lett å få være i fred.

Pedagog 1 svarte at utemiljøet kan påvirke lekekompetansen. De leker ofte finere sammen, og med mere naturlige materialer når vi er ute på tur. De har også større område hvor de kan få være litt mere i fred for voksne. Det virker som om det er lettere å komme inn i leken når vi er på tur. Barn deler fellesopplevelser når de er på tur.

Pedagog 2 svarte at de hadde et stort bygg med små rom, hvor barna sjeldent fikk leke i alene. Det hendte de lot unger som var litt større få leke ute i garderoben, selv om det er imot reglementet, hvis de ser de leker fint sammen. Spesielt de jentene som ofte kranglet mye lekte bedre når de selv fikk bestemme hvor de ville leke. Det er også litt mindre konflikter ute og mere fin lek. På naturtomta virker det som om ungene kan leke bedre sammen og uten de voksenes innblanding.

Pedagog 3 svarte at hun er veldig for språkleker. Vi har turdag en dag i uka. Da har vi frilek og regelleker. Vi kan ha med instrumenter eller øve oss på å telle. Barna lærer seg å bli delt inn i grupper og samarbeide med hverandre. Det er en måte å hjelpe de som trenger det til å leke. Fotball og hinderløyper er noe vi driver med ute. Barna lærer seg demokrati og det å medvirke.

Drøfting

Fagarbeider svarte at de hadde kjøkkenkrok som skulle assosieres til barnas trygge hjem.

Nordin-Hultman (2004, s. 9-10) skriver at både Sverige og Norge har hatt hjemmet som sitt pedagogiske ideal. Motdiskursen til denne tenkningen finner vi i NOU 1992 *Rammeplan for barnehagen*. Der blir barnehagen sett på som alt annet enn et hjem. Der blir de kulturelle og kunnskapsfremmende oppgavene i barnehagen fremhevet. Fremdeles eksisterer kjøkkenkroken i mange barnehager. Barna bruker dem ofte til å se om de kan passe inn i komfyren eller i hyllene (egostyrt). Kjøkkenkroken kan også være et sted hvor voksne kan hjelpe barn inn i leken. De kan leke med konkrete objekter som kjøkkenutstyr de setter navn på. De kan spille rollespill hvor barna lager mat til de voksne og øver seg på turtakning.

I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2013) står det under fagområde kropp, bevegelse og helse at barns kontakt med andre barn begynner med kroppslige signaler og aktiviteter. Det å kunne beherske denne uttrykksmåten er viktig for å utvikle sosial kompetanse. Gjennom aktiviteter ute vil barna lære kroppsbeherskelse som igjen vil føre til positiv selvoppfatning og kroppslig mestring. Sosial kompetanse er som beskrevet tidligere viktig for lekeferdighetene. Det å skape nysgjerrige barn som ønsker å utfordre og undre seg over naturen skaper barn som ikke så lett er passive tilskuere.

4.7 Har du brukt bevist påvirkning av miljøet for å påvirke leken og de som leker alene?

Resultat

Fagarbeider svarte at voksne påvirker barn ved å være med å leke inne eller ute. De påvirker gjennom å bruke humor.

Pedagog 1 svarte at hun bevist brukte miljøet for å påvirke leken. Når vi gjør om puterommet til å for eksempel lage et jungelrom, vil leken bli annerledes enn når det er puter der. Leken blir litt mindre bråkete. Barna undrer seg mere og lar fantasien få fritt spillerom. Dessuten er det ofte guttene som tar overhånd på puterommet, jentene slipper ikke så lett til. Hvordan vi plasserer møbler i rommene kan ha innvirkning på hvordan barna leker. Innbyr sofaen til å hoppe i eller til å sitte å lese bøker i. Voksne kan endre utformingen av rommet, ettersom de observerer om leken fungerer bra i rommet. Ute ved gapahuken har vi andre leker som saging og spikking, samt klatring i trær. Det gir fin og grovmotoriske utfordringer.

Samtidig kan de «gjemme» seg litt bort fra de voksne å skape sin egen lek. Det å forstå når barna vil være i fred er en del av kompetansen vi som pedagoger har for å påvirke leken i positiv retning.

Pedagog 2 svarte at vi har et uteområde hvor ungene får utfolde seg. Det er en naturtomt. Det er mindre konflikter ute, hvor ungene kan gjemme seg litt unna voksne. Det virker som om samspillet blir bedre ute.

Pedagog 3 svarte at når vi er på tur bruker vi miljøet til å leke i. Da har vi frilek og språkleker og regelleker. Vi kan ta med instrumenter som vi spiller på ute i terrenget. Barna må lytte etter hvor lyden kommer ifra og hva slags instrument det er. Barna lærer seg å bli delt inn i grupper og samarbeide. Det å spille fotball og delta på hinderløyper lærer barna demokrati og samarbeid.

Drøfting

Nordin-Hultman (s. 74) skriver om hvordan det pedagogiske rommet med materialer eller mangel på materialer innbyr til lek for ungene. Barn kan bli oppfattet som vanskelige, uinteresserte i å leke, eller at de forstyrrer leken til andre barn når de ikke leker med materialene som finnes der. Pedagog 1 og fagarbeider svarte at puterommet blir ommøblert med jevne mellomrom for å stimulere barna til ulik type lek. Da må de ansatte observere og ha kunnskap om hva som er interessant for barna å leke med. Barna må finne materialet som rommet er utstyrt med som meningsfylt, interessant, givende og lærerikt. Materialene i rommet indikerer våre forventninger til atferd om hva barna skal leke med og mestre på ulike alderstrinn. Vi ser på materialene og hvordan barn leker eller ikke leker med dem som en indikator på hvordan barn bør leke (Nordin Hultman, s. 75).

4.8 Når du ser barn som har god eller liten lekekompetanse, ser du forskjell?

Resultat

Fagarbeider svarte at det er forskjell på barn. Hvem de er påvirker lekekompetansen. Noen barn som er litt ville eller veldig stille barn er ofte dårligere medlekere.

Pedagog 1. svarte at barn som er utrygge på seg selv. Barn som det virker som ikke har det helt bra hjemme. Barn som er innadvendte eller for voldsomme er de som sliter i leken med andre. Barn som har et godt språk og tar kontakt med andre er ofte vinnerne i leken.

Pedagog 3 svarte at de med godt språk tar/får ofte de beste rollene i leken. De med dårlig språk blir ofte henvist til roller i leken som hund eller baby.

Pedagog 3. svarte at de med god lekekompetanse tar kontakt med andre, de liker å holde i hånda, stiller spørsmål, oppsøker voksne og krever mye oppmerksomhet. De har ofte interesse for å lese og synge. Barn med mindre lekekompetanse leker ofte med dyr eller gjør som de får beskjed om. Barn kan ha det dårlig hjemme eller bli mobba i barnehagen. Mange har vanskeligheter med å sitte stille med en bok. Mange blir nok ikke lest for hjemme.

Drøfting

De ansatte har reflektert og observert forskjellen på barn med god eller dårlig lekekompetanse. Det er viktig at ansatte «ser» hvem som trenger hjelp med lekekompetansen. Dette for å kunne hjelpe barna videre. «Alle barn har en medfødt evne til å leke» (Öhman, s. 192). Noen har muligens ikke gode nok samspillserfaringer hjemmefra. Noen barn er uvante med lek (Öhman, s. 192). Da er det å kunne identifisere disse barna viktig som en begynnelse for å hjelpe dem videre.

4.9 Hvordan tror du barns manglende lekekompetanse kan påvirke barns utvikling, sosialt og psykisk?

Resultat

Fagarbeider svarte at det er et vanskelig spørsmål, men jeg tror det påvirker barn. Jeg synes voksenrollen er viktig, fordi voksne har stor innvirkning på barns lekekompetanse.

Pedagog 1 svarte at hun tror utviklingen til barn med dårlig lekekompetanse kan gå litt saktere. Det å ikke ha venner gjør noe med deg som person.

Pedagog 2 svarte at barns sosiale læring skjer gjennom leken. Barn som leker lite med andre vil ofte få en dårligere start på livet enn de som er sosiale og gode lekere. De kan lettere bli utsatt for mobbing.

Pedagog 3 svarte at de går glipp av mye i forhold til det sosiale. Det å lære seg å megle er en del av fellesskapet. Det krever mye voksenstøtte for å komme videre. Noen klarer ikke å fortsette leken på egenhånd. Det å ha egne meninger, fantasi og komme med forslag i leken gir ofte god selvfølelse. De som ikke klarer dette kan ofte ende opp med dårlig selvfølelse.

Drøfting

Flaten (referert i Befring, s. 51) skriver om psykososiale utfordringer, der barnehagebarn sliter med psykiske plager, angst, bekymringer og depressive følelser. Dette hemmer barnas betingelser for å leke. Økt oppmerksomhet og fokus på problemet krever relevante hjelpetiltak som aktiviteter som er lystbetonte, mestringstrening, fysisk trening og at voksne må jobbe for å styrke barnas selvinnsikt og selvtiltro. Barn som blir ekskludert fra leken og spesielt frileken der voksne ikke er med, er det viktig å fange opp. Det skal ikke alltid så mye til før den onde sirkelen blir brutt opp. Ekstra støttetiltak og stimuleringstiltak bør settes inn for å hjelpe disse barna. Det er en klar sammenheng med å kunne mestre sosialt samspill i leken og at barn har det bra psykososialt (Befring, s. 52).

Avslutning

Det har vært utrolig interessant og givende å kunne undersøke et tema som interesserer meg. Vi voksne i barnehagen kan aldri bli utlærte når det gjelder å lære om barn og hvordan vår egen adferd og holdninger virker inn på vårt arbeid med barn. Tilstedeværelse, tydelige voksne og kunnskap om barn er viktig for barna i barnehagen. Det å observere og lytte til barna, for å forsøke å finne ut om de trenger hjelp og hva slags hjelpetiltak de skal få, er vår oppgave i barnehagen. Det å forstå at barn er forskjellige og har forskjellige behov er kunnskaper som de voksne må inneha. Kvalitet i barnehagen kjennetegnes hovedsakelig ved at de voksne har utdanning og kunnskaper om barns væremåte (Utdanningsdirektoratet, 2016, kapittel 5). Videre må de være i stand til å utvikle barnas sosiale kompetanse gjennom å invitere barna til barnesamtaler, rollespill, litteratur og filosofiske samtaler hvor det jobbes med å lære barna empati, det å sette ord på egne følelser og invitere barna til refleksjon over egne handlinger (Utdanningsdirektoratet, 2016, kapittel 5).

Under intervjuene har jeg fokusert på følgende problemstilling:

«Hvordan ser de ansatte i barnehagen på barn som ikke leker med andre barn? På hvilken måte hjelper de barna inn i leken?»

Mine funn viser at voksne i barnehagen har hatt lite om dette temaet i utdanningen. Videre anerkjenner de at barn noen ganger kan ha nytte av og ønsker å leke alene. De mener aleneleken bør begrenses fordi en rekke studier viser at barns lek med andre barn er viktig i forhold til å lære seg sosial kompetanse. Mine informanter bruker som metode små lekegrupper hvor andre barn med gode sosiale ferdigheter kan hjelpe andre barn inn i leken, eller at voksne selv er med som medlekere for å hjelpe barn inn i leken.

Jeg har gjennom denne oppgaven tilegnet meg mye ny kunnskap om barns alenelek. Jeg har med en viss bekymring og lettelse konstatert at mine egne begrensede kunnskaper om hvordan hjelpe barn inn i leken ikke bare gjelder meg selv. Rent personlig mener jeg denne kunnskapen bør få et større fokus i barnehagelærerutdanningen. Det at voksne møter hvert enkelt barn med tillit og respekt, og er i stand til å avdekke barn som har det vanskelig i barnehagen og trenger hjelp er meget viktig for barns senere fysiske og psykisk helse. Barns mangeldiskurser har vi ansvar for å avdekke, samtidig skal det selvfølgelig også fokuseres på barnas ressurser og sterke sider.

I den nye *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2017) som trer i kraft 1. august, tolker jeg det som står der som et økt fokus på mangfoldet av barn i barnehagen, både når det gjelder ulike kulturer og at hvert barn skal respekteres som det unike individet det er. Demokrati, mangfold og respekt, likestilling og likeverd samt livsmestring og helse er begreper som blir fremhevet i denne planen. «Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage, får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Den økte fokuseringen på mobbing og psykisk helse i dagens samfunn gjenspeiler seg i denne planen. Allerede i barnehagen blir det lagt grunnlag for en god eller dårlig helse og livsmestringsfølelse. Dette er i tråd med det fokuset jeg selv har valgt i oppgaven.

Skulle jeg ha gjort noe annerledes i oppgaven ville jeg ha intervjuet en spesialpedagog, for å få konkret informasjon om hvordan de jobber for å øke barns lekekompetanse. Øvelser rettet mot barn som alle ansatte i barnehagen kan jobbe med, hadde vært meget interessant å inneha kunnskaper om.

Jeg ville også intervjuet flere informanter i barnehagene. Det å intervju foreldre til barn som trenger hjelp med lekekompetansen ville også vært interessant. Er barna deres annerledes på

hjemmebane enn i barnehagen? Er det forhold i barnehagen som gjør at de har vansker med å leke? Disse spørsmålene skulle jeg gjerne ha undersøkt videre. Foreldrestemmen er viktig.

Helt til slutt vil jeg påpeke at jeg er glad de ansatte i barnehagen reflekterer over, og forsøker å hjelpe barn inn i leken med andre barn. Dette er i samsvar med den rådende diskursen i samfunnet og teorier om at barns evne til å leke med andre barn er viktig for den psykiske og fysiske helsen. Det gir barna et godt grunnlag for videre livsmestring.

Litteraturliste

Askland, L. & Sataøen, S. O. (2013). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bae, B. (2016). *Å se barn som subjekt- noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Oslo: Høgskolen. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>

Barnehageloven, LOV-2005-06-17-64. (2017). Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Befring, E. (2016). *Grunnbok i spesialpedagogikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Bonnevie, K. & Pålerud, T. (1998). *Tett oppfølging-om den gode barnehagen og barn med spesielle behov*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS.

Bråten, I. (Red.). (1996). *Vygotsky i Pedagogikken*. Oslo: Cappelen Akademisk.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. (5.utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.

Drugli, M. B. (2011). Å møte barn med tillit og respekt gjennom å «se» hele barnet. I Glaser, V., K. M., Mørreaunet, S. & Søbstad, F. (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen*. (s. 199-207). Oslo: Universitetsforlaget.

Folkman, M-L. & Svedin, E. (2004). *Barn som ikke leker- fra ensomhet til sosial lek*. Oslo: Pedagogisk forum.

Kunnskapsdepartementet. (2013). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (Rev. utg.). Oslo: Departementet.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.

Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-04-24-487>

Lamer, K. (1997). *Du og jeg og vi to! Om å fremme barns sosiale kompetanse*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Lillemyr, O. F. (2014). Lek som mangfold. I T. H. Rasmussen (Red.), *På spor etter lek: Lek under moderne vilkår* (s. 13-25). Bergen: Fagbokforlaget.

Luckey, A. J., & Fabes, R. A. (2005) *Understanding Nonsocial Play in Early Childhood*. Hentet fra

<https://link-springer-com.ezproxy.hihm.no/article/10.1007/s10643-006-0054-6>

Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget AS.

McArdle, P. (2001). *Childrens play*. Hentet fra

<http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.hihm.no/doi/10.1046/j.1365-2214.2001.00230.x/epdf>

Moser, T. (2012). *Rommet som pedagog*.

Hentet fra

http://skoleanlegg.07.no/asset/2839/1/2839_1.pdf

Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiske miljøer og barns subjektskaping*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Osnes, H., Skaug, H. N. & Kaarby, K. M. E. (2010). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Pedersen, K. & Hysing, J. (2001). *Kjennetegn ved de voksnes strategier for å fremme lekekompetanse hos barn som faller utenfor i leken*. (Høgskolen i Oslo Rapport nr. 1, 2001). Oslo: Høgskolen i Oslo.

Utdanningsdirektoratet. (2016). *Barns trivsel - voksnes ansvar*.

Hentet fra

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/trivsel/trivselsveileder/5-Sosial-kompetanse>

Vedeler, L. (2007). *Sosial mestring i barnegrupper*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Øksnes, M. (2010). *Lekens flertydighet: Om barns lek i en institusjonalisert barndom*. Oslo: Cappelen Damm.

Åberg, A. & Taguchi, H. L. (2006). *Lyttende pedagogikk: Etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.